

Den spelande turken

Idag är datorn bättre än människan i schack. Till och med en smartphone har schackprogram som kan slå världsmästaren. Nu ska jag berätta om den första schackmaskinen, eller var det egentligen en maskin?

År 1770, alltså för mer än 250 år sedan, presenterade vetenskapsmannen Johann Wolfgang von Kempelen från Österrike/Ungern "Den spelande turken". Den spelande turken var en metalldocka i naturlig storlek med turkiska kläder som stod bakom en byrå med ett schackbräde på. Innan något parti startade öppnades byrån och ett virrvarr av mekanik förevisades för åskådarna. Utmanare tog plats mitt emot turken på andra sidan byrån och så påbörjades ett parti där turken med knixiga rörelser flyttade schackpjäserna. Turken blev en sensation och turnerade runt bland kungahusen i Europa och vann mot kändisar som Napoleon, Fredrik II av Preussen och Paul I av Ryssland. Men var det verkligen en schackmaskin, en schackdator? Nej, det var fusk, ett trolleritrick. För datorn uppfanns först på 1900-talet, och det var först 1997 som en dator slog en världsmästare. Istället var det en liten schackspelare som hade gömts i byrån och som trollades bort med hjälp av speglar när byrån öppnades och visades för publiken. Trots att Den spelande turken inte var den första schackdatorn, var den lite av ett tekniskt mästerverk med bland annat en för tiden avancerad mekanik med magneter så att den dolde schackspelaren kudne se dragen som spelades på brädet. Efter ett par års turnerande valde Von Kempelen att gömma undan sin schackmaskin. Han var nämligen besviken på att hans "riktiga" uppfinning, den första maskinen som kunde imitera mänskligt tal, inte fick samma uppmärksamhet.

